

ÇOKLU ZEKÂ TABANLI GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE BİR ÖĞRETİM YÖNTEMİ OLARAK MÜZE EĞİTİMİ

Abdullah AYAYDIN*

Öz: Yöntem, eğitim sisteminin ve öğretim programının önemli ayaklarından biridir. Öğretimde daha etkili yöntemin seçilmesi aynı zamanda öğretmenin de daha etkili olmasını sağlayabilir. Eğitim ve öğretim yöntemlerine önemli alternatifler sunan kuramlardan biri olarak Çoklu Zekâ Kuramı görülebilir. Bu kuramın sunduğu yöntem çeşitliliği, müze eğitimini de kapsar niteliktedir. Müzele-
rin kuruluş amacına bağlı olarak birçok farklı işlevinden bahsedilebilir. Ancak, müze eğitimi geleneksel eğitimin yanı sıra özellikle çağdaş öğretim yöntemleri açısından oldukça önemli ve gereklidir. Müze eğitimi sadece müzelerde verilen eğitimle de sınırlı olarak düşünülemez. Öğrenci merkezli eğitimi ve bireysel farklılıkları ön plana çıkaran bir anlayış olarak çoklu Zekâ Kuramı da hem müze eğitimi hem de Görsel Sanatlar eğitimi açısından ayrıca önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmanın amacı; müze eğitimini Çoklu Zekâ Kuramı perspektifinde Görsel Sanatlar eğitimi açısından bir yöntem olarak incelemek, bu bağlamda müze eğitiminin gerekliliğine dikkat çekmek ve bu amaca bağlı olarak öneriler sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Çoklu Zekâ Kuramı, Görsel Sanat Eğitimi, Müze Eğitimi

* Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü.

MUSEUM EDUCATION AS A TEACHING METHOD IN MULTIPLE INTELLIGENCE BASED ART EDUCATION

Abdullah AYAYDIN*

Abstract

The method is one of the important legs of the education system and the teaching program. Selecting a more effective method in teaching can also make the teacher more effective at the same time. Multiple Intelligence Theory can be seen as one of the theories providing important alternatives to education and teaching methods. The method variety offered by this theory includes museum education. Many different functions can be mentioned depending on the purpose of the establishment. However, museum education is very important and necessary in terms of contemporary teaching methods as well as traditional education. Museum education can not be considered limited only to the education given in the museum. Multi-Intelligence Theory is also an important place in terms of both museum education and visual arts education as an understanding of student-centered education and individual differences.

The purpose of studying this; to examine museum education as a method of visual arts education from the perspective of Multiple Intelligence Theory, to draw attention to the necessity of museum education in this context and to present suggestions depending on this purpose.

Keywords: Multiple Intelligence Theory, Visual Arts, Museum Education

Giriş

Eğitim kavramı bugüne kadar çeşitli şekillerde tanımlanmıştır. Bu tanımlar arasında küçük farklar olmakla birlikte temelde aynı ortak paydada buluşurlar. Genel olarak tanımlara bakıldığında, eğitimin amacı veya hedefleri birbirine çoğu zaman oldukça yakın gösterilmekle birlikte öğretim yöntemlerindeki farklılıklar daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. En kısa tanımlardan biri olarak yöntem; öğretme-öğrenme gereçlerini takdimde kullanılan sistemli bir plandır (Demirel ve Ün, 1987). Ayrıca yöntem; Aydın'a (2003) göre, öğretim yaşantılarının hazırlanması, desteklenmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamalarında sistematize edilmiş, düzenli yaklaşımlar,

* Assoc. Prof. Dr., Karadeniz Technical University, Faculty of Education, Department of Fine Arts Education.

◆ Abdullah Ayaydın

Oğuzkan'a (1981) göre, bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yolu olarak da tanımlanmaktadır.

Eğitim ve öğretimde yöntem öğretim programının ve eğitim sisteminin önemli ayaklarından biridir. Eğitimin hedeflerine ulaştırılmasında özellikle öğretim sürecinin olmazsa olmaz yöntemlerdir. Yöntem öğretmenin başarılı olmasına katkı sağlar. Yöntemler, eğitim hedeflerinin gerçekleştirilmesinde ve eğitim durumlarının düzenlenmesinde çok önemli bir yere sahiptir (Bilen, 1990). Öğretmenlerin hedefe, konuya ve duruma uygun öğretim yöntem ve tekniklerini seçmesi, öğrencinin ilgisini, katılımını ve sınıf içi başarısını arttırmaktadır. (Şahin, 2004). Öğretim yöntem ve tekniklerinin çeşitliliği bireysel farklılıkların göz ardı edilmemesi açısından da önemlidir.

Eğitim ve öğretim sürecinde kullanılan yöntemler öğrencinin bilgiyi, beceriyi ve tutumları kazanmasında en etkili faktörlerden biridir. Öğretmenler okulda geleneksel öğretim yöntemlerinden kopabilmeli, öğrencinin yaparak yaşayarak öğrendiği çağdaş öğretim yöntemlerini benimsemelidir. Böylece eğitim ve öğretimde yapılan reform hareketlerinde öğrencinin merkezde olması, öğretmenin bu süreçte rehber rol oynaması ve öğrencinin bilimsel süreç becerilerini kullanmasının en önemli hedef haline getirildiği görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenin çağdaş öğretim yöntemleri olarak nitelendirilen öğrencinin merkezde olduğu öğretim yöntem ve teknikleri kullanması kaçınılmazdır (Timur ve İmer 2012).

Öğretimde daha etkili yöntemin seçilmesi, öğretmenin de daha etkili olmasını sağlar. Etkili öğretmen ise etkili öğretim sonucunu doğurur. Başka bir anlatımla, bir öğretimde bulunması gereken kritik niteliklerden birisi, öğretim yöntem ve tekniklerini etkili olarak kullanabilmesidir. Demirel (2003)'in de vurguladığı gibi, öğretiminin etkili olabilmesi için derslerde tek bir yöntem ya da teknik değil birden çok yöntem kullanmaya önem verilmelidir. Bu bağlamda, öğretmenler öğrenme-öğretme sürecinde farklı yöntem ve tekniklere yer vermelidir. Öğretmenlerin bir ders saati içinde çeşitli yöntem ve teknikleri kullanması durumunda, öğrencilerin derse yönelik ilgileri ve öğrenme heyecanları artacaktır (Saracaloğlu, 2003'dan Aktaran: Saracaloğlu ve Karasakaloğlu, 2011).

Öğretmenlerin alanlarına daha hâkim olmaları, onların farklı yaklaşımları ve farklı yöntem-teknikleri derslerinde uygulayarak öğrenme-öğretme sürecini daha verimli bir hale getirmelerine bağlıdır (O'Loughlin, 1992).

Eğitim ve öğretim süreci bir bütün olarak düşünüldüğünde, yöntemin de bu bütünün gelişen bilim ve teknolojiye göre sürekli değişen bir parçası olduğu görülmektedir. Eğitimin diğer ayaklarında olduğu gibi yöntem ve tekniklerde de değişim kaçınılmazdır. Tezcan'a (1984: 2) göre; değişim, hiçbir doğrultuyu ifade etmeyen bir kavramdır. İleriye doğru olabileceği gibi, geriye doğru da olabilir. Bunların her ikisi de değişimdir.

Hızlı ve kaçınılmaz olan değişim bir bütündür ve yasamın tüm alanını kapsamaktadır. Etkili bir şekilde değişime cevap verebilmek için, değişimi etkileyen faktörlerin neler olduğunun bilinmesi ve değişime nasıl başlanacağına cevap verilmesi gerekir (Cornell, 1996: 23). Güncel eğitim- öğretim ortamında en önemli faktörlerden biri; yeni kuramların, anlayışların ve teknolojik gelişmelerin ortaya çıkmasıdır. Yeni kuramların ortaya koymuş olduğu yeni eğitim anlayışları aynı zamanda yeni öğretim yöntemlerini de gerekli kılabılır. Örneğin, örneğin bireysel eğitimi gerekli kılan bir kuram öğretmenin dersi için seçeceği yöntemleri de değiştirmesini gerektirebilir.

Günümüzde öğretim yöntem ve tekniklerine yenilikler getiren birçok farklı kuramdan bahsedilebilir. Eğitim ve öğretim yöntemlerine önemli alternatifler sunan kuramlardan biri de Çoklu Zekâ Kuramıdır. Bu kuramın sunduğu yöntem çeşitliliği müze eğitimini de kapsar niteliktedir.

Bu çalışmanın amacı; müze eğitimini Çoklu Zekâ Kuramı perspektifinde Görsel Sanatlar eğitimi açısından bir yöntem olarak incelemek, bu bağlamda müze eğitiminin gerekliliğine dikkat çekmek ve bu amaca bağlı olarak öneriler sunmaktır.

Çoklu Zekâ Kuramı ve Görsel Sanatlar Eğitimi

Çoklu Zekâ Kuramı her şeyden önce bir araştırma projesidir. Bu proje ilk başta eğitime bir yöntem geliştirmeyi temel amaç edinmemiştir. Ancak araştırma sonuçları bu çalışmanın sonuçlarını eğitim dünyasını değiştirecek ölçüde etkilemiştir.

Günümüze kadar zekâ birçok şekilde tanımlanmıştır. Ancak, bu tanımlara genel olarak bakıldığında odaklandıkları nokta aynıdır. İnsanlar zekâ denince genellikle sadece dilsel ve mantıksal-matematiksel zekâyı anlamakta ve kastetmektedir. Dolayısıyla IQ-Zekâ testleri de bu iki zekâyı odaklanmaktadır. Bu iki zekâ alanında iyi durumda olanlar ölçümlerde de başarılı olmaktadır. Cümlede ifade bozukluğu var. IQ testlerinde başarılı olanların genellikle okulda başarılı olacakları da doğrudur. Yalnız, bu testler çocukların mezun olup iş hayatına atıldıklarında, yani okul dışında ne denli başarılı olacaklarını göstermede yetkin değildir. İnsanların sahip olduğu bir çok yetenek ve yetenekler bileşimi var ki, kalıplaşmış sınavlar ile ölçülemezler (Vickers, 1999:33).

Gardner (1983:60, 1993:7) zekayı; problem çözme ve bir ya da birden fazla kültür ortamında değer verilen yeni ürünler yaratma becerisi olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, zekâyı insanların neler yaptığı ve gerçek dünyada hangi ürünleri meydana getirdiği noktasına yerleştirir ki, bu yeni anlayış test yoluyla belirlenen geleneksel zekâ anlayışından oldukça farklıdır (Bümen, 2002:5). Çoklu Zekâ Kuramına göre, insan zekâsı farklı zekâ alanlarının bileşiminden oluşmaktadır. Her insanda sekiz zekâ alanı bulunduğu halde, bazı alanlar diğerlerine göre daha baskındır.

Bu zekâ alanlarını tanımak bireysel farklılıklara dikkat çekmek açısından önemlidir. Her öğrencinin farklı zekâ yapısına sahip olabileceğini kabul eden sanat eğitimcisi

◆ Abdullah Ayaydın

her bireye uygun gelebilecek yöntem çeşitliliği yelpazesini de aynı ölçüde geniş tutabilecektir. Bu açıdan söz konusu zekâ türlerine göz atmak faydalı olacaktır (Armstrong, 2000:1-2; Gardner, 1999:41-53; Saban, 2001:6-14):

Sözel-Dilsel Zekâ: Şiir, mizah, hikâye anlatma, gramer, mecazlar, teşbihler, soyut ve simgesel düşünme, kavram oluşturma ve kelime yazma gibi dilin tüm özelliklerini etkili ve güzel kullanabilme yeteneklerini içeren zekâ alanıdır. Sözel zekâ alanına sahip öğrenciler sayısal içerikli derslerde istekli ve başarılıdır.

Mantıksal-Matematiksel Zekâ: Matematiksel ve mantıksal ilişkilerle kurulan sistemlere karşı duyarlılığı, bilgisayar programlama, matematik, istatistik gibi sayıları etkili kullanmayı kapsayan zekâ alanıdır. Bu zekâ alanına sahip öğrenciler sayısal içerikli derslere olan ilgiyle kendilerini belli ederler.

Görsel-Uzamsal Zekâ: Yüzey ve onun içinde bilginin kullanımını gerektiren durumları, farklı derinlik ve açılardan formlar tasarlama yeteneğini kapsayan zekâ alanıdır. Görsellere ve tasarıma duyarlı bu öğrenciler görsel sanatlar dersine arkadaşlarından daha fazla ilgi duyarak ön plana çıkarlar.

Bedensel-Kinestetik Zekâ: Vücudu kullanarak duyguları anlatabilmeyi, oyun oynayarak, ya da yeni bir ürün üretmek duygularını ifade edebilmeyi kapsayan zekâ alanıdır. Spora merakı ile dikkat çeken bu öğrenciler yerinde duramayan ve çoğu zaman “yaramaz” olarak tanımlanabilen hareketli bireylerdir.

Müziksel-Ritmik Zekâ: Seslere ve müzik aletlerine karşı duyarlılık, ritmik ve tonal kavramları tanıma ve kullanma kapasitelerini içeren zekâ alanıdır. Müziksel-Ritmik zekâyâ sahip olan çocuklar Müzik sanatına ve dolayısıyla müzik derslerine ilgi duyan ve genellikle çalgı aleti çalmaya meyilli olan sese duyarlı öğrencilerdir.

Sosyal Zekâ: Bir grup içinde işbirlikli çalışabilme, diğer insanlarla sözel ya da sözsüz iletişim kurma yeteneğini kapsayan zekâ alanıdır. Bu zekâ alanı baskın öğrenciler çoğunlukla lider kişilikli bireylerdir. Etrafında arkadaşlarını kolayca toplayabilirler.

İçsel Zekâ: İnsanın kendi duygularını, duygusal tepki derecesini, düşünme sürecini tanıma, kendini yansıtmaya ve öz benliğini anlama yetisini içeren zekâ alanıdır. Bu zekâ alanı daha gelişmiş olan öğrenciler çevrelerinde genellikle sessiz ve sakin olarak bilinir. Bu öğrencilerin de sanata duyarlı olduğu ileri sürülmektedir.

Doğacı Zekâ: Doğaya ve çevreye duyarlı olabilme, doğadaki ayrıntıları ve ilişkileri fark edebilme yeteneğini içeren zekâ alanıdır. Bu zekâ alanı doğaya, çevreye hayvanlara karşı duyarlı bireyleri işaret eder.

Görsel Sanatlar eğitimi, genel eğitimin yapılanma sürecini henüz tamamlamamış olan bir birimdir. Bu birimin henüz çözüme ulaşmamış sorunları mevcuttur. Görsel sanatlar eğitimi alanında henüz çözüme kavuşmamış birçok sorun yer almaktadır. Bu sorunlar; eğitim programından, fiziki ortamların yetersizliğinden, sosyal ve kültürel

çevre ile yanlış anlayışlardan, sanat eğitimcisinden ve adlandırma ile içerikten kaynaklanan sorunlar olarak sınıflanabilir (Ayaydın, 2005:32). Bahsedilen sorunlardan özellikle öğrencilerin ilgisizliği, disiplin sorunu ve konulardaki tekdüzelik yöntem sorunu ile oldukça ilişkili görülmektedir. Bu sorunlar her ne kadar farklı alandaymış gibi görünsede gerçekte aralarında sıkı bir bağ var olduğu anlaşılmaktadır. Şöyle ki; ilgisi derse çekilemeyen öğrenci dersten soğumakta, dersten soğuyan öğrenci sınıf düzenini bozmakta böylece disiplin sorunu oluşmakta ve sonrasında ürün vermeyen gürültülü-patırtılı görsel sanatlar dersleri ortaya çıkabilmektedir (Çakır, 1990:119; Yurdakul, 1990:83; Özsoy, 1998:60).

Müze ve Eğitim

Müzelerin kuruluş amacına bağlı olarak birçok farklı işlevinden bahsedilebilir. Kuruluş amacı ne olursa olsun tüm müzelerin ortak amaçlarından biri eğitim amaçlı olarak kullanılabilir olmalarıdır.

Cumhuriyetin erken dönemlerinde eğitime, kültür ve sanata önemli katkıları olan çok yönlü bir Türk aydını olan Hasan Ali Yücel, bakanlığı döneminde güzel sanatların her dalında önemli ve çağdaş girişimlerde bulunmasının yanında eski eserlerin değerlendirilmesi ve müzelerin geliştirilmesi konularına da önemle eğilmiştir (Oğuzkan, 1982: 633). Bu yönelme ve yönlendirme ile başlayan süreç müze eğitimini günümüze kadar önemi her geçen gün artarak getirmiştir.

Kültür Bakanlığı'nca 1976 yılında yürürlüğe konulan Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği'nde müzenin tanımı "Kültürel değer taşıyan unsurlardan kurulu bir bütünü korumak, incelemek, değerlendirmek, özellikle halkın eğitimi, öğretimi, dünya görüşünün yenilenmesi için sürekli sergileme yapan ve çoğunluğun yararına yönetilen daimi kuruluşlara müze adı verilir" şeklinde yapılmıştır (Gerçek, 1999: 11). Tanımdan da anlaşılacağı gibi müzelerin kuruluş amaçlarından biri de eğitimin bir aracı olmalarıdır.

Müzelerin eğitim amacı, insanların geçmiş kültürleri arasında bağ kurmak ve kurulan bağın kopmamasını sağlamaktır. Müzeler, birer kültür/sanat hazineleridir. Bu hazineler kültürleri insanlara dolaysız ve somut olarak sunarlar. Böylece insanların görerek, dokunarak, hissederek ve uygulayarak öğrenme yaşantılarını canlı tutar ve kalıcı olmasını sağlarlar (Buyurgan ve Mercin, 2005: 19).

Müzeler artık birer yaygın eğitim kurumu olarak halkı eğitmeyi, kültür ve bilimi topluma aktarmayı hedeflemekle birlikte, iletişim ve halkla ilişkiler yöntemlerini de aktif olarak kullanma yönüne gitmektedirler. Böylelikle çağa uygun olarak kendini yenileyebilmiş günümüz müzeleri, bir ailenin tüm fertlerinin eğlenerek öğrenebileceği bir araştırma merkezi, açık üniversite, eğitim ve kültür kurumu olarak hizmet vermektedirler (Atagök, 1999: 131). Bu hizmet anlayışı günümüzde eğitim açısından oldukça faydalı olmakla birlikte gelecekte daha etkili hale de getirilmeleri olası görülmektedir.

◆ Abdullah Ayaydın

Eğitim programlarında, müzelerin eğitim birimlerinin temel görevlerinden biri olarak kabul edilmekte ve pek çok ülkede müze-okul işbirliği yapılarak ve uzmanlar tarafından hazırlanan eğitim programları ve materyallerle, okulların belli derslerini müzede yapabilmelerine bile imkân tanınmaktadır (Tezcan, 2003: 35). Böylece müzeler de birer okul vazifesi görür hale gelebilmektedir.

Çağdaş müzecilik anlayışını benimseyen müzelerde, eğitim birimlerinin ve eğitim atölyelerinin açıldığı göze çarpmaktadır. Türkiye’deki Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, İstanbul Modern, Kars Müzesi ve Almanya’daki Schönberg Gençlik Müzesi de bunlar arasında kabul edilebilir (Zwaka, 2007: 35). Ayrıca bunlara İstanbul Modern, Kars Müzesini de eklemek mümkündür. Gelecekte bu birimlerin tüm müzelerde oluşacağını kestirmek oldukça büyük ihtimaldir.

Müzeler, kültürel mirasın korunduğu ve gelecek kuşaklara aktarıldığı, onarıldığı, sergilendiği, eğitim amaçlı kullanıldığı ve halkı eğlendirici yönleri olan kurumlardır (Mercin, 2003: 112). Burada bahsedilen “halkı eğlendirici yön” de aslında eğitsel bir etkinliğin eğlenceli tarafına parmak basmaktadır. Müzede yapılan öğretici etkinliklerin sınıftaki öğrencilere göre daha eğlenceli olacağını tahmin etmek zor değildir.

İnsanoğlunu ilgilendiren; insanların önemseydiği maddi değerleri belirleyerek üç boyutlu mirasın gerçek fiziksel görüntüsünü koruduğu kurumlar olarak, müzeler aynı zamanda elle tutulamayan mirasın korunduğu yerler olarak da kabul edilebilirler (Shun, 2004: 21). Bu mirasın geleceğe aktarılması yine eğitim- öğretim yolu ile olabilir. Müzelerin içinde barındırdığı kültürel miras, bu kurum içindeki etkinliklerin direkt hedefleri ya da kazanımları içinde olmasa bile, dolaylı olarak kültürel mirasın öğrencilere bir sunum şeklidir.

Gelişmiş Batı ülkelerindeki müzelerin çoğu farklı bilim dallarına, yıl boyu hazırladıkları programlarla müzede ve müze dışında, amaçlarını gerçekleştirmede destek vermektedirler (Kramer, 2001: 38). Böylece müzeler öğrencilerin kendilerine gelmesini beklemenin de bir adım ötesine geçerek kendileri öğrencilere ulaşmayı da hedeflemiş olmaktadır.

Müzeler ve Görsel Sanatlar Eğitimi

Görsel Sanatlar eğitimi genel eğitimin amaçlarına da hizmet eden önemli bir eğitim-öğretim alanıdır. Bu alanda hem sanat yoluyla eğitim hem de eğitim yoluyla sanat yapılır. Eğitim yoluyla sanat yapılırken sanat ön planda, sanat yoluyla eğitim yapılırken de eğitim ön planda düşünülebilir. Her iki şekilde de sanat ve eğitim birbirinden ayrı düşünülemez.

Türk eğitim tarihinin önemli isimlerinden İsmail Hakkı Baltacıoğlu, “eğitim- öğretimin temel kurumu olan okulların sanat eğitimi ve estetik ile ilgili görevleri olduğunu, öğrencilere verilen sanat eğitiminde çevre ile iç içe olunması gerektiğini” belirtmiştir (Özel, 2002). Eğitilmişlik davranışlarının yaşama geçirilmesi estetik şuurunun

gelişmesinde en önemli faktördür (Kınıklı, 1996:35). Her bireyin doğasında var olan estetik duyarlılık sanat eğitimi ile şekillenebilir.

Makineleşmenin getirdiği olumsuzluklardan biri olan bireyin madde ile ilişkisinin (madde ile direk temas yerine dolaylı temas anlamında) kesilmiş olması ve yabancılaşması durumundaki dengesizliği gideren yine sanat eğitimi olmuştur (Bal, 1993). Özellikle çocukların sanat eğitimi alması, onların hayatında kullanabileceği istenilen davranışları edinebilmesi için zorunludur. Böylelikle toplumda, estetik duyarlılığı olan ve bunu sergileyebilen; nazik, ince ruhlu, zevkli, saygılı, dürüst ve kişiliği oluşmuş bireylerin sayısının artmasında etkili olunacaktır (Özsoy, 1998:65). Sanat eğitimi temelde, çocuğu görmeye, aramaya, sormaya, denemeye, sonuçlandırmaya alıştırmaktadır. Çocuk bu sayede soyut ve somut imgeler arasındaki iletişimin nasıl kurulacağını sorulararak deneyler, denemeler, araştırmalar yapacak, böylece yaratıcılığını geliştirmiş olacaktır (Gökaydın, 1998:3). Yaratıcılık sanat eğitiminin önemli değerlerinden olmakla birlikte tüm eğitim alanları için de önemlidir. Böylece sanat eğitiminde ön plana çıkarılan yaratıcılığın diğer alanları da etkileyebileceği söylenebilir.

Sanat eğitiminin ve yaratıcılığın en kapsamlı değerlendirilebileceği kurum ya da mekânlardan biri müzelerdir. Müzelerin şimdiki durumu bu ihtiyaca cevap verebilecek nitelikte midir?

Erbay'a (2009: 322) göre; müzeciliğimizdeki dar kalıpları aşmak, çağdaş müzecilik kavramına ulaşmak, müzeci eğitimi ile gerçekleşir. Müzelerin geleceğe dönük olarak varlıklarını devam ettirebilmesi, müzecilerin etkinliklerini arttırmasına bağlıdır. Müzecilerin en önemli ihtiyacı ise eğitimidir. Günümüzde yoğun olarak yaşanan ekonomik, teknolojik gelişim müzeciliği etkilese de ona sahip çıkmak eğitimin görevidir.

Eğitimde daha etkin kullanılan müzeler birer eğitim-öğretim kurumu haline gelebilir. Bu yönüyle bu kurumları en iyi değerlendirecek alanlardan biri Görsel Sanatlar alanıdır. Görsel sanatlar derslerinde müzeler birer etkinlik ortamı haline dönüşür. Görsel Sanatlar dersi müze ile ilişkili etkinlik olarak yapılabilecek asgari etkinlik müze gezileri olarak gerçekleştirilebilir. Her okulun yapabileceği bu etkinliğin bile birçok faydası sıralanabilir.

Çoklu Zekâ Tabanlı Görsel Sanatlar Dersinde Müze Gezilerinin Faydaları

Görsel sanatlar dersinin hedefleri göz önüne alındığında müze gezileri ile birçok hedefe doğrudan ulaşılabileceğinden söz edilebilir. Bunların bazıları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

– Müzeler öğrencilerin gerçek eserler veya nesnelere üzerinde gözlem, analiz ve karşılaştırma yapabilirler. Bu gözlem sonucunda öğrenciler gerçek doku, gerçek kil, gerçek boya vs. gibi dokunsal öğeleri veya nesnelere birebir yakından görerek tecrübe ederler.

◆ Abdullah Ayaydın

– Müzelerde öğrenciler projeler tabanlı eğitim için daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirebilirler. Örneğin projesinin odaklandığı konuyu müzeden seçen öğrenci bir araştırmacı olarak daha gerçekçi sonuçlara ulaşabilir. Proje konusuna dijital ya da sanal ortamlardan değil gerçek ortamdan ulaşmış ve konu olan nesne ile birebir karşılaşmış olur.

– Müzeler öğrencilerin koleksiyon yapma veya koleksiyonerlik bilincin geliştirir. Koleksiyon kavramı açısından bakıldığında müzeler en gelişmiş koleksiyonlar olarak da görülebilir. İnsanların doğasında koleksiyonculuk isteği var olduğu gibi görsel sanatların temelinde de koleksiyonculuk ya da koleksiyonerlik vardır. Bu açıdan müzeler öğrencileri en gelişmiş koleksiyonlarla karşılaştırmanın en etkili yollarından biridir.

– Müzeler öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor yönünün gelişimini hızlandırabilir. Bilindiği gibi en iyi öğrenme yöntemlerinden biri gerçek nesnelere var olduğu yerde yapılandır. Gerçek nesne yoksa simülasyonlar ya da modellemeler vardır. İşte bu yüzden gerçek nesnelere öğrencilere sunan müzeler en etkili öğretimin yapılacağı yerler olabilir.

– Müzeler özellikle bireysel öğrenmeye yönelik fırsatlar sağlayabilir. Her öğrenci müzede daha çok ilgi duyduğu nesnelere ya da alanlara yönelerek kişisel öğrenim tercihlerini belirler. Bir yönüyle kendi kendine öğrenme gerçekleştirebilir.

– Müzeler, kültürel farklılıkların hissedilmesini kolaylaştırır. Farklılıkların fark edilmesi ve bilinmesi önemlidir. Kültürel farklılıkların fark edilmesi bireysel farklılıkların da bilinmesine zemin hazırlar. Bireysel farklılıkların bilinmesi ise bireysel eğitime dikkat çekmiş olur. Bu yönüyle müzeler hem eğitimciler hem de öğrenciler için farkındalık oluşturur.

– Müzeler, öğrencilerin ilgi ve merakını tetikler. Bilimin de sanatın da temelinde merak vardır. Meraklar araştırmayı araştırmalar da bilimi, sanatı ve teknolojiyi ortaya çıkarır. Müzelerde öğrencilerin ilgi alanlarına yeni alanlar eklenir, yeni meraklar doğar ve yeni araştırmalar başlar.

– Müzeler, öğrencilerin sanatı algılamasını etkiler. Öğrenciler müzede gerçek sanat yapıtları ile karşılaşır. Gerçek sanat eseriyle daha önce karşılaşma fırsatı bulamayan, sergide sanat eseri göremeyen inceleme fırsatı olmayan birçok öğrenci sanat eseriyle müze gezileri sayesinde tanışmış olur.

Çoklu Zekâ Tabanlı Görsel Sanatlar Dersinde Müze Etkinlikleri

Çoklu Zekâ Kuramı öğrenci merkezli ve bireysel eğitimi çağdaş eğitimin gerekliliği olarak kabul eder. Bu anlayışın yanı sıra her öğrenciyi tanımlı zekâ alanlarından bir ya da birkaçında daha iyi öğrenmeye açık olarak kabul eder. Bu zekâ alanları müze eğitiminde de aktif hale yani öğrenmeye hazır hale getirilebilir. Bunu yapacak olan ise farklı alanlara hitap edecek olan müze ortamı için hazırlanmış olan müze etkinlikleri-

dir. Bu etkinliklerle ilgili sayısız örnek üretebilmenin mümkün olduğunu belirtmenin yanı sıra aşağıda bazı örnekler sunulmuştur.

Sözel-Dilsel Zekâ: Müzedeki sözlü anlatılar, yazılı etkinlikler, okumalar başta olmak üzere tüm sözlü yazılı okunmalı etkinlikler bu zekâ alanına sahip öğrencileri öğrenmeye daha duyarlı hale getirebilir. Örneğin, öğrencilere müzedeki bir eserin hikâyesi yazdırılabilir.

Mantıksal-Matematiksel Zekâ: Sayısal işlemlere ya da hesaplamalara dayalı etkinlikler, mantık ilişkileri, eserler arasındaki sistematik ilişkilere dayalı etkinlikler bu zekâ alanına sahip öğrencileri öğrenmeye daha duyarlı hale getirebilir. Örneğin bir eser üzerinde altın orandan bahsetmek gibi. Bu etkinlik gibi basit etkinlikler öğrenme için tamamen yeterli olmasa bile bu zekâ alanına sahip öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini artırma açısından faydalı olabilir.

Görsel-Uzamsal Zekâ: Müzedeki neredeyse tüm nesnelere öncelikli olarak göze hitap eder. Okunsal ya da yazınsal eserler bile önce göze hitap edecek halde izleyiciye sunulur. Bu yüzden görsel-uzamsal zekâ alanı müzelerin çok etkili olduğu bir zekâ alanıdır. Örneğin iki ya da üç boyutlu bir çalışmadan faydalanılarak müzenin uygun bir ortamında desen çalışması yapılabilir.

Bedensel-Kinestetik Zekâ: bu zekâ alanı öğrencilerin hareket etmesine veya dokunmasına olanak sağlayan etkinliklerde daha duyarlı hale gelir. Örneğin müzelerde uygun ortamlarda hazırlanan tüm oyun içerikli etkinlikler bu zekâ alanına sahip öğrencileri öğrenmeye daha duyarlı hale getirebilir. Daha somutlaştırmak gerekirse, gerçek ortamda bulmaca oyunları oynanabilir. Özellikleri sayılan eserin öğrenci tarafından bulunması istenebilir.

Müziksel-Ritmik Zekâ: Müzikli, ritmik veya sesle ilgili oyunlara dayalı tüm etkinlikler bu zekâ alanına sahip öğrencileri öğrenmeye daha duyarlı hale getirebilir. Örneğin, bazı müzelerde yer alan müzik eşliğinde sergilemeler, ritmik ışıklandırmalar, ritmik uyarı sesleri gibi basit uyarıcılar bile bu zekâ alanına sahip öğrencilerin dikkatini çekebilir. Eserlerin bulunduğu müsait bir ortamda öğrencilere “Bu eser size nasıl bir ses fısıldıyor?” gibi sorular sorularak bu sesi mırıldanmaları istenebilir.

Sosyal Zekâ: Sosyal zekâ alanının sahip öğrenciler müze gezilerinde grup lideri olmaya hazır öğretmene en çok yardımcı olabilecek öğrencilerdendir. Bu öğrenciler liderliği koruma adına, gerekli görev verildikçe kendilerini sürekli aktif halde tutabilirler. Ayrıca geziler birer sosyal etkinlik niteliğinde olduğu için müzeye gitmeye istekli öğrenciler arasında olurlar. Örneğin, müze içinde öğrenciler gruplara ayrılarak her gruba bir lider seçilebilir.

İçsel Zekâ: İçsel zekâyâ sahip öğrenciler aynı zamanda sanatçı olmaya da daha hazır öğrenciler arasında görülebilirler. Müzelerdeki nesnelere kendi dünyalarında daha iyi yorumlayabilirler ve hayal dünyalarında geçmişe ya da geleceğe daha kolay gidebilir-

◆ Abdullah Ayaydın

ler. Örneğin, bir eserin geçmişini öğrencilerin kendileri hayal etmeleri ve hayallerindeki geçmişi anlatmaları istenebilir.

Doğacı Zekâ: Bu zekâ alanına sahip öğrenciler özellikle doğa ile ilgili müzelerde daha duyarlı hale gelebilirler. Örneğin, doğa tarihi müzeleri, doğa ve çevre müzeleri, fosillerin sergilendiği müzeler gibi. Bu müzelerde yer alan eserlerin uygun ortamda uygun tekniklerle renkli resim veya desen çalışmalarını yaptırılabilir.

Sonuç ve Öneriler

Müze eğitimi, çağdaş öğretim yöntemleri açısından oldukça önemli ve gereklidir. Müze eğitimi sadece müzelerde verilen eğitimle sınırlı olarak düşünülemez. Müze eğitimi genel eğitim- öğretim ortamlarına yeni etkinlik alanları sunmanın yanı sıra yeni ve çağdaş anlayışlar da sunar. Bu anlayışlardan biri de bireysel farklılıklara özen gösteren eğitimin gerekliliğidir.

Bireysel farklılıkları ön planda tutan eğitim anlayışının gerekli görülmesi aynı zamanda öğrenci merkezli eğitimin de önemsenmesi anlamına gelir. Öğrenci merkezli eğitim isminden de anlaşılacağı gibi öğrenciyi merkeze koyar ve eğitim-öğretimin doğru yönde ve etkili gerçekleşmesi için tüm imkânları öğrencinin hizmetine sunar. Bu imkânlar içinde kurumlar da vardır ve bu kurumlardan biri de müzelerdir. Bilindiği gibi öğrenci merkezli eğitim aynı zamanda öğrencinin aktif olmasını ve başrolde oynamasını da göz ardı etmez.

Öğrenci merkezli eğitimi ve bireysel farklılıkları ön plana çıkaran bir anlayış olarak çoklu Zekâ Kuramı hem müze eğitimi hem de Görsel Sanatlar eğitimi açısından önemli görülmektedir. Müze eğitimi başlı başına bir süreç olmanın yanı sıra Görsel sanatlar derslerinde bir öğretim yöntemi olarak sürdürülebilir eğitimin bir parçası haline getirilebilir. Böylece Görsel sanatlar derslerindeki birçok sorunla birlikte yöntem sorunu da çözülebilir. Bu amaçla, Görsel sanatlar eğitiminde var olan sorunların çözümü için Çoklu Zekâ Kuramı anlayışı Görsel sanatlar öğretmenleri tarafından detaylı olarak öğretilmelidir. Hizmet içi eğitimlerde Çoklu Zekâ Kuramı ve müze eğitimi detaylı olarak öğretilmelidir. Görsel sanatlar derslerinde –daha önce bahsedilen zekâ alanlarına bağlı örneklerde olduğu gibi- farklı zekâ alanlarına hitap eden etkinlik çeşitliliğine yer verilmelidir. Öğrencilerin seviyelerine göre düzenlenen etkinliklerle birlikte hem görsel sanatlar dersleri hem de müze eğitimi daha eğlenceli ve çekici hale getirilmelidir.

Kaynakça

ARMSTRONG, T. (2000). *Multiple Intelligences In The Classroom*, ASCD Publishing Alexandria, USA.

ATAGÖK, T. (1999). *Yeniden Müzeciği Düşünmek*. Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

- AYAYDIN, A. (2005). *İlköğretimde Görsel Sanatlar Eğitiminin (Resim-İş) Sorunları ve Çözüm Önerileri*, Çağdaş Eğitim Dergisi 30, (316), 28-34
- AYDIN, A. (2003). *Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Yayınevi
- BAL, M. (1993). *Orta Dereceli Okullarda Sanat Eğitimi (1924-1993)*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Basımevi.
- BİLEN, M. (1990). *Plandan Uygulamaya Öğretim*. Ankara: Gelecek Yayıncılık.
- BUYURGAN, Serap ve MERCİN, Levent. (2005). *Görsel Sanatlar Eğitiminde Müze Eğitimi ve Uygulamaları*. Ankara: Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- BÜMEN, N. T. (2002). Okulda Çoklu Zeka Kuramı, Ankara: Pegem Yayıncılık.
- CORNELL, J. (1996), *Aspects of the Management of Change*, Journal of Management in Medicine, Vol.10, No. 2.
- ÇAKIR, A. (1990). Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları, Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- DEMİREL, Ö. (2004). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Öğretme Sanatı*. Ankara: PegemA Yayınevi.
- ERBAY, F. (2009). *Müze Yönetimini Kurumsallaştırma Çabası (1984-2009)*. İstanbul: Mimarlık Vakfı Enstitüsü.
- GARDNER, H. (1983) *Frames of Mind: The Rheory of Multiple Intelligences*. New York: Basic Books.
- GARDNER, H. (1993) *Multiple Intelligences: The Theory in Practice*. New York:Published by Basic Books.
- GARDNER, H. (1999). *Intelligence Reframed: Multiple Intelligences For The 21st Century*. New York, NY:Basic Books.
- GERÇEK, F. (1999). *Türk Müzeciliği*, 1. Baskı, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi
- GÖKAYDIN, N. (1998). *Eğitimde Tasarım ve Görsel Algı*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- KINIKLI, Ü. (1996). *Atın kolanında bile güzeli arayana selam*, Milli Eğitim, Sayı;131.
- KRAMER, D. (2001). *Alman Müzelerinde Modern Toplumsal Tarih*. Kent, Toplum, Müze Deneyimler-Katkılar. B. Mardan (ed). Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı Yayınları. İstanbul.
- MERCİN, L. (2003). Kültür ve Sanat Değerlerinin Yaşatılmasında Müzelerin Rolü. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 2003 C. 2 S. 6 (106-114). www. e-sosder. Com
- O'LOUGHLIN, M. (1992). Rethinking science education; beyond piagetian constructivism toward a sociacultural modal of teaching and learning. *Journal of research in science education*, 29(8), 791-820.
- OĞUZKAN, A. F. (1981). *Eğitim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

◆ Abdullah Ayaydın

- OĞUZKAN, T. (1987). *Cumhuriyet Dönemi Eğitimcileri. "Atatürk'ün Eğitimci Kişiliği"*, Hüsnü Cırtlı ve Bahir Sorguç (Ed.), Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu.
- ÖZEL, A. (2002). *Sanat Eğitiminde Yeni Fırsatlar ve Eski Dirençler*. Sanat Eğitimi Sempozyumu, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- ÖZSOY, V. (1998). "Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi ve Öğretimi (Resim-İş Eğitimi)", *Milli Eğitim*, (139):60.
- ÖZSOY, V. (1998). *Yetmişbeşinci Yılda Sanat Eğitimi Ve Öğretimi (Resim İş Eğitimi)*. *Milli Eğitim*. (139), 58-65.
- SABAN, A. (2001). *Çoklu Zeka Teorisi Ve Eğitim*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SARACALOĞLU, A. S. (2003). *Öğretimde Planlama ve Değerlendirme*, Yayınlanmamış Ders Notları. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- SARACALOĞLU, A. S. VE KARASAKALOĞLU, N. (2011). *The opinions of Turkish teachers on teaching methods and techniques*, *Elementary Education Online*, 10(3), 951-960, 2011., <http://ilkogretim-online.org.tr> (Erişim Tarihi, 01.04.2017).
- SENEMOĞLU, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim. Kuramdan uygulamaya*. Ankara, Gönül Yayıncılık.
- SHUN, S. C. Y. (2004). *Museums and Intangible Folk Heritage in the Republic of Korea*. *Museology and Intangible Heritage II*, International Symposium, organized by ICOFOM, Seoul, Korea.
- ŞAHİN, Ç. (2004). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin kullandıkları öğretim stratejileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5(8).
- TAN, Ş. (2007). *Öğretim İlke ve Yöntemleri*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- TEZCAN, K. (2003). *Eğitim Ortamı Olarak Müzeler*. Yıldız Teknik Üniversitesi Basım - Yayım Merkezi, İstanbul
- TEZCAN, M. (1984). *Sosyal ve Kültürel Değişme*. Ankara: Ankara Üniversitesi
- TİMUR, B. VE İMER, N. (2012). Fen ve teknoloji öğretmenlerinin derste kullandıkları öğretim yöntem ve tekniklerinin incelenmesi. *X. Ulusal fen bilimleri ve matematik eğitimi kongresi*. Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Niğde. http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/dosyalar/tam_metin/pdf/ (04.02.2017)
- VICKERS, C. J. (1999). *Çoklu Zekâ: Görüşmeler Ve Makaleler (Çev. Meral Tüzel)*, İstanbul: BZD Yayıncılık.
- YURDAKUL, İ. (1990). "Ortaöğretimde Sanat Eğitimi Sorunları", *Ortaöğretim Kurumlarında Resim-İş Öğretimi ve Sorunları*, Ankara:Türk eğitim Derneği Yayınları.
- ZWAKA, P. (2007). *Müzeler Çocuklar ve Gençler İçin Kültürel Mekanlar mı? Almanya'daki Durum. Eğitim ve Müze Semineri*. Ankara: Kök Yayıncılık,